

VÁMOSI Katalin

Mazsaroff Miklós festőművész tájképei

Az 1997. szeptember 6-án Miskolcon elhunyt neves alkotó, Mazsaroff Miklós halálának huszadik évfordulójára emlékezünk idén a miskolci Herman Ottó Múzeum – Miskolci Galériában rendezett tárlattal.¹ Az 1929. december 24-én Alsózsoltán született festőművész a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Észak-Magyarországi Területi Szervezetének művészeti titkáráként tizenhét éven keresztül irányította és szervezte három megye: Borsod, Heves és Nógrád képzőművészeti életét. Közéleti tevékenysége – a zsűrizések, a szakmai érdekképviselés, a kiállítások, alkotótelepek szervezési munkái és a nemzetközi kapcsolatok ápolása – idejének jelentős részét lekötötték, de ő nagy szeretettel, szorgalmasan és kitartóan végezte a közösségért vállalt feladatait. Többek között koordinálta és szervezte a vologdai művésztelepre utazó magyar grafikusok és a miskolci művésztelepre érkező bolgár grafikusok útjait. A cserekapcsolat révén Mazsaroff Miklós is járt Vologdában 1980-ban Lenkey Zoltán, Tóth Imre miskolci művészek társaságában, majd 1982 nyarán két hónapot töltött el Feledy Gyula, Lenkey Zoltán és Pető János miskolci grafikusokkal a városban és környékén. Számos vázlatot készített az ottani öreg faházakról, templomokról, városrészekről. A Vologdától északra fekvő településeken, Ferapontovóban és Kirillovban lelkesen tanulmányozta a változatos, formáiban izgalmas vidéket, az öt-hat régi faházból álló falvacskákat. Megismerkedett az ott élő jószívű, igazlelkű emberekkel, akik kevés betevőjüket is megosztották egymással. Itt készült képeinek tárgyát túlnyomórészt ezek a régi műemlék épületek adták, amelyeken át az orosz nép lelkületét, múltját, kultúráját tudta megragadni (*Öreg faház Kirillovban*. 1982, pasztell, papír, magántulajdon; *Kirillovi ház a tónál*. 1982, pasztell, papír, magántulajdon; *Kirillovi faház*. 1982, pasztell, papír, magántulajdon; *Kirillovi tó*. 1982, pasztell, papír, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat; *Kolostori bástya Kirillovban*. 1983, pasztell, papír, magántulajdon; *Ferapontovói táj*. 1984, pasztell, papír, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat).

A Vologdai utazását követő évben, 1983-ban festette le és rajzolta meg tussal az orosz táj tipikus fehér nyírfáit (*Nyírfák a mocsárban*. 1983, pasztell, papír, magántulajdon; *Nyírfák a mocsárban*. 1983, tus, papír, magántulajdon). A mocsárban álló kidőlő, lomb nélküli, „haldokló” nyírek ugyanazt a gondolatiságot közvetítik, mint a *Füzek a jeges árban* (1972, olajtempera, farost, Herman Ottó Múzeum). A fűz a halál szimbóluma, ami a mitológiában összekapcsolódik az újjászületéssel, a körforgásban ugyanis élet, halál, újjászületés elválaszthatatlan fogalmak. A víz egyetemes határjelképként az élet és halál mezsgyéjének szimbóluma, a vízkedvelő fák közé tartozó fűz és nyír emiatt a sorsfordulót is jelképezi. A művész az a különös látvány ragadta meg, amikor a téli tájban misztikus és ijesztő látványt nyújtanak a kosárfüzek törzsének gömbformájú „fejei” és a belőlük kiágazó, égnek meredő piros vesszők. A fa mindig

is kedvelt motívumainak egyike volt, ezek közül is az öreg, korhadt törzsű famatuzsálemeket ábrázolta szívesen.

Mazsaroff Miklós Vologdán kívül dolgozott más nemzetközi művésztelepen is, többek között Bulgáriában, Macedóniában Prilepen, Szlovákiában Síraván és Mihalovcén, továbbá a hazaiak közül Nagymaroson és Salgótarjánban. Macedónia fenséges vidéke különös természeti képződményeivel nagy hatást gyakorolt rá, amikor 1979-ben Prilepen járt a művésztelepen. Az ottani sziklák szokatlan formájú kövei olyannyira megihlették, hogy egész sorozatot készített róluk, még 1986-ban is megfestette a témát (*Kövek találkozása*. 1979, pasztell, papír, magántulajdon; *Prilepi* kövek I. 1979, tus, papír, magántulajdon; *Prilepi* kövek II. 1979, tus, papír, magántulajdon; *Prilepi* kövek III. 1979, tus, papír, magántulajdon; *Prilepi* kövek IV. 1979, pasztell papír, magántulajdon; *Prilepi* kövek II. 1979, pasztell, papír, magántulajdon; *Prilepi emlék I.* 1979, linóleummetszet, papír, magántulajdon; *Prilepi emlék II.* 1979, linóleummetszet, papír, magántulajdon; *Prilepi* kövek III. 1986, olajtempera; farost, magántulajdon; *Prilepi sziklák*. 1986, olajtempera, farost, magántulajdon).

Mazsaroff Miklós művei tematikailag négy csoportba sorolhatók. A tájképek, csendéletek mellett megtalálhatók munkásságában az üzemi és mezőgazdasági munkákat ábrázoló képek, valamint a portrék. Mazsaroff mindig a munka szépségének, látványosságának, a tárgyakban, a munkafolyamatokban rejlő festőinek a megragadására törekedett témáitól függetlenül. Aránybeli megoszlásukat vizsgálva életművében jellegzetesen kimagasló a tájképek száma a többi tematikához viszonyítva, így teljesen érthető a szakirodalom általi tájképfestő besorolás.

Száma a természet, a táj mindig ihletet adó, kimeríthetetlen téma maradt jellegzetes formáival, a benne élő és szemlélődő ember hangulatával, viszonylataival. Évente pár hetet töltött főként mediterrán országokban, ahol igazán otthon érezte magát és habitusához közelebb állt a délvidék hangulata. Járt északabbra is, Svájcban, Hollandiában, Angliában, Németországban, sőt egy hónapot töltött 1987-ben fiánál, Istvánnál az Amerikai Egyesült Államokban. *Niagara* (1988, olajtempera, farost, magántulajdon) című alkotása e tengerentúli élmény hatására született meg. A hetvenes-nyolcvanas-kilencvenes években barátaival, családjával szervezett tanulmányutak Bulgáriába, Szicíliába, Görög- és Spanyolországba, Portugáliába, Egyiptomba, illetve a Kanári-szigetekre szintén a délvidéki táj varázslatos világa és színei iránti vonzalmát jelezték. Újabb és újabb festmények születésének inspirációját adták, megteremtették az új témákkal való feltöltődés lehetőségét számára. Egyes országokban többször is járt, így legalább kétszer beutazta Spanyolországot, Itáliát, valamint a Kanári-szigeteket is, utóbbi erőteljesen foglalkoztatta képzeletét.

Mazsaroff Miklós külföldi utazásai során rögzítette megfigyeléseit. Számos felvételt készített leendő témáiról, amelyek később átirásai során műtermi magányában segítettek munkáját. Az eredeti természeti látványt, mint kiindulási pontot egyéniesítette, módosította ábrázolásain formáinak és színeinek fokozásával, sajátos képkihágásaival, gazdag képzeletvilágával, vízióival. Sohasem használta viszont a torzítás, deformálás groteszkbe hajló eszközeit. Összefogott, precízen megszerkesztett, a lényegyet megragadó, letisztult képi világ bontakozott ki ecsetje nyomán.

Bárhol járt a nagyvilágban, mindig kereste azokat a témákat és kifejezőmódokat, amelyekben lelkének rezdülései leginkább kifejeződhetnek. Ennek köszönhető, hogy képei lélekrajzok, amelyekben önmagáról, saját érzéseiről, belső konfliktusairól is vall a természetten keresztül. Szembeszökő vonzalma a délvidék iránt, viszont a holland tulipánmezők ugyanúgy megihlették, mint az Indiana állambeli táj vagy a visegrádi és nógrádi hegyek, valamint borsod dombos lankái. Festői intuíciója segítségével rátalált az adott táj egyedi jellemzőire, jellegzetes motívumaira, a vidék sajátos belső rendjére, harmóniájára. Azaz valami érzel-

mileg ismerős rendre, amely Bulgáriában jellegzetesen bolgár, Italiában jellegzetesen olasz, Spanyolországban jellegzetesen spanyol és még folytathatnánk a felsorolást. Ezek a tipikus jegyek kézzel foghatóvá válnak tájképein, mint például az orosz tajga végtelensége, amelyet elterülő, szinte a horizontig elnyújtott földszávvá érzékeltet (*Tajga*. 1983, pasztell, papír, magántulajdon; *Tajga*. 1982, tus, papír, magántulajdon).

A mediterrán tengerparti képek egyik sajátos típusán – amelyen szintén a végtelenség illúzióját kelti – a víz nagy felülete teljesen „kifolyik” a kép felső széléig. Szokatlan nézőpontból, mintha a hegy tetejéről vagy az épület teraszáról szemlélné a vidéket, lenéz a tengerre, más esetben a kigyóyszerűen benyúló félszigetre (*Taormina*. 1969, olajtempera, farost, magántulajdon; *Szicíliai táj*. 1970, akvarell, papír, magántulajdon). A képrészletek felülnézeti beállításával Mazsaroff a teljes panorámát helyezi a néző elé. Ezen kívül tengerparti képeinek még két típusát ismerjük, amelyek teljesen a délvidéki fényeknek, színeknek és a látványos perspektívának szentelődnek. Az egyik csoportba tartozó festmények átlósan vagy félkörívesen szerkesztettek. Ide sorolható a Várnai öblöt (1967, olajtempera, farost, magántulajdon) ábrázoló alkotása, amelyen szinte érzékelhető a füledt, párás atmoszféra, a déli nap vakító ragyogása. Hasonló kompozíciós megoldással készültek többek között a *Bolgár tengerpart* (1968, olajtempera, farost, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata), a *Panzió Amalfinál* (1969, pasztell, papír, magántulajdon) és a *Sziklás part Malagánál* (1973, olajtempera, farost, magántulajdon) c. festményei. A másik verzióhoz tartozó alkotásokon a három elem: föld, víz, levegő frontálisan egymás mögé kerül, mint a horizontális rétegek. A partszakasz barna tónusaival, illetve a víz kékjének valőrjeivel egzotikus tájképi hangulatot, valamint tónusbeli harmóniát teremt meg (*Tengerpart*. 1980, olajtempera, farost, magántulajdon; *Napospart*. 1982, olajtempera, vászon, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata).

Jelentős azoknak a képeknek az aránya, ahol az egzotikus fák, gyümölcsfák és virágok természetes közegükben és szépségükben a tengerparton, az öbölben, a rájuk jellemző helyeken ábrázolódnak a táj részeként. Tobzódó formák és élénk színek szövik át ezeket a festményeket (*Dél-spanyol part*. 1979, olajtempera, farost, magántulajdon; *Spanyol táj*. 1981, olajtempera, farost, magántulajdon; *Gran Canaria*. 1983, olajtempera, farost, magántulajdon; *Vörös sziklás táj*. 1987, olajtempera, farost, ismeretlen helyen; *Tengerpart banánfákkal*. 1988, olajtempera, farost, magántulajdon; *Mediterrán táj*. 1992, olajtempera, farost, Miskolci Galéria).

Mazsaroff Miklós minden esetben arról árulkodik, hogy örömet lel a mediterrán táj színpompájában, szépségében, gyönyörködött benne, elmerülve tanulmányozta és költői szemlélődésének tárgyává emelte, mint organikus meditációs pontot. Tájképei jeles példái a természetben feloldódó panteista világnézetnek, tükrözik a természetbe vetett hitet.

Tasnádi Attila magyarázata szerint Mazsaroff Miklós stílusváltásánál a hatvanas évek végén meghatározó volt „... a változatos, erősen tagolt észak-magyarországi táj, amely látványbeli adottságai révén bizonyos értelemben már készen kínálta a konstruktív szerkesztés elemeit.”² A nógrádi, salgótarjáni, visegrádi hegyeket, borsodi dombokat, a Mátra és a Bükk lejtős vonulatait ábrázoló festményei, linóleummetszetei és tusrajzai tájképeinek egyik jelentős csoportját alkotják (*Salgótarjáni dombok*. 1977, pasztell, papír, magántulajdon; Mátrakeresztes. 1977, pasztell, papír, magántulajdon; *Salgótarjáni dombok*. 1977, tus, papír, magántulajdon; *Nógrádi táj*. 1977, linóleummetszet, papír, Herman Ottó Múzeum; *Nógrádi táj*. 1978, olajtempera, farost, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata; *Salgótarjáni hegyek*. 1979, tus, papír, magántulajdon). Figyelemre méltóak a Bükk-hegységet ábrázoló téli képei, ahol a vertikális kompozíció érvényesül a hegycsúcsok magasba törésének érzékeltetésére. (*Tél a Bükkben*. 1969, olajtempera, farost, Herman Ottó Múzeum; *Havas táj*. 1974, olajtempera, farost, Herman Ottó Múzeum; *Bükk télen*. 1975, olajtempera, farost, Herman Ottó Múzeum;

Úton a Bükkben. 1985, olajtempera, farost, magántulajdon; *Bükk télen*. 1986, olajtempera farost, magántulajdon). Ellenben a piros-zöld szíkontrasztra épülő, lankás Bükki tájképeit horizontálisan szerkeszti. (*Bükki lankák*. 1972, olajtempera, farost, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat; *Bükki lankák*. 1975, olajtempera, vászon, Herman Ottó Múzeum; *Borsodi táj*. 1983, olajtempera, farost, Miskolci Galéria). Tökéletes a hangolás mondanivaló és képforma között. Mindkét képtípusra jellemző a nagy színes foltok kontúrozása, amely kontúrvonalak követve a dombok vonulatait, dekoratívan díszítik a képmezőt és ritmusosan vezetik a szemlélődő pásztázó szemét a horizontig. Ez a tendencia későbbi munkáin is jellegzetes marad.

A visegrádi hegyek és a nagymarosi Dunakanyar kedvelt témái közé tartozott. Szinte minden évszakban megfestette vagy tussal megrajzolta, valamint linóleumba metszette. (*Nagymarosi Dunakanyar*. 1969, linóleummetszet, papír, magántulajdon; *Visegrádi hegyek télen*. 1972, olajtempera, farost, magántulajdon; *Vihar előtt*. 1975, olajtempera farost, Herman Ottó Múzeum; *Nagymarosi Dunakanyar*. 1984, olajtempera farost, magántulajdon; *Nagymarosi Dunakanyar I-II*. vázlat, 1984, akvarell, papír, magántulajdon; *A Duna Nagymarosnál*. 1986,

Tajga

pasztell, papír, magántulajdon). Legszebbek az őszi változatok, amelyek korai időszakában készültek, de színei úgy izzanak, mint későbbi tengerparti képein (*Visegrád ősszel*. 1968, olajtempera, farost, magántulajdon; *Visegrád ősszel*. 1970, olajtempera, farost, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata).

Városunk változása címen több darabból álló sorozatot készített Miskolc fejlődéséről, az épülő lakótelepekről a belváros szélén és az Avason, valamint a város gyárainak terjeszkedéséről (*Városunk változása I.* 1974, olajtempera farost, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata; *Városunk változása I.* 1984, pasztell, papír, magántulajdon; *Városunk változása II.* 1984, pasztell, papír, magántulajdon; *Városunk változása III.* 1986, olajtempera, farost, magántulajdon; *Városunk változása IV. (Avas II. ütem).* 1986, pasztell, papír, magántulajdon). Úgy tűnik, az avasi lakótelep bővülése különösen érdekelte, mivel három festményének is ez a tárgya.

Szinte körbejárta és közeli-távoli aspektusból is megfestette az Avas III. ütemében épült tömböt. Az 1978-as olajtempera festményen (*Épülő lakótelep*, farost, Herman Ottó Múzeum) messze a távolban tűnnek fel a panelházak szürkés foltjai, a képmező előterében a piros-zöld-barna színfoltokból felépülő festői tájrészlet hangsúlyos a mennyiségi színkontraszt által. Gyönyörűek a kép színritmusai és a lehatároló kontúrvonalak ritmikája, amellyel sajátos ornamentikát képez. Ugyanakkor az erőteljes kontúrokkal irányokat jelöl ki és vezeti a néző tekintetét a kép belsejébe, továbbá a kontúrok teremtik meg a kép mozgalmasságát, dinamikáját is.

Képi világában mindig fontos szerepet töltött be a kontúrvonal már a hatvanas évektől kezdődően. Ekkor is előszeretettel festette a miskolci utcarészleteket, amelyeken szintén érvényesül a kontúrozás dekorativitása. (*Miskolci utca*. 1960, akvarell, papír, magántulajdon; *Téli miskolci utca*. 1963, olajtempera, farost, magántulajdon; *Hejőcsabai malom*. 1964, olajtempera, farost, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat; *Miskolci utca télen*. 1967, olajtempera, farost, magántulajdon). Szép példája ennek a Derkovits utcát bemutató kompozíciója (*Derkovits Gyula utca*. 1964, olajtempera farost, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata). Érdekes módon a többi képnél figyelmét inkább a téli látvány ragadta meg.

Az 1968-ban festett képeken és grafikai lapokon (*Bolgár tengerpart*. 1968, olajtempera, farost, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata; *Cataniai-öböl*. 1968, pasztell, papír, Miskolci Egyetem; *Szicíliai táj*. 1968, színes fametszet, papír, magántulajdon) már telített, mély tónusú színeket használt, amelyek a korábbi tört, szolid, visszafogott árnyalatokat váltották fel. Képein merészebb kontrasztot, a mediterrán fény- és színértékeket alkalmazza, amelyek dinamikus vonalvezetéssel, a kontúrok és színek dekorativitásával párosulnak. A hideg-meleg színfoltok ritmikája és kontrasztja változatos és élénk hatást teremt. A képből árad a belső expresszivitás.

Grafikusként is előnyben részesítette a tájat, de hasonlóan festészetéhez, témái között megtalálhatjuk a falu- és városképeket, csendéleteket, portrékat, sőt a munkafolyamat ábrázolásokat is, például az 1960-as évekből az öntödei munkát és a külszíni fejtést. Művészetében jelen vannak a visszatérő témák és rá jellemző módon újra és újra feldolgozta ezeket, néhol rézbe karcolta, máshol megfestette, esetleg fába, linóleumba metszette vagy éppen tussal rajzolta meg. Szinte műfajonként kísérletezte ki a variációs lehetőségeket, közelebb kerülve a lényeg megragadásához (*Piros fák a Fekete-tengernél*. 1968, olajtempera, farost, magántulajdon és az *Aranyparti fák*. 1971, fametszet, papír, magántulajdon; *Nagyymarosi pincék*. 1968, olajtempera, farost, magántulajdon; *Nagyymarosi pincék*. 1969, linóleummetszet, papír, magántulajdon és a *Nagyymarosi pincék*. 1971, tus, papír, magántulajdon).

A kilencvenes években egyre többet betegeskedett, de amikor egészségi állapota engedte, továbbra is festett. Életének utolsó alkotásai látomásszerű ábrázolások, amelyekről a koráb-

bi harmonikus színkezelés eltűnik. Vízió-képeinek oldott ecsetkezelése, elmosódó formái az absztrakció felé mutatnak. Színei is megváltoznak, sötétebb tónusok, éles kontrasztok láthatók az *Árva olajfa Olaszországban* (1996, olajtempera, farost, magántulajdon) című festményen és a *Pinea hegyoldal Spanyolországban* (1996, olajtempera, farost, magántulajdon) c. képén, amelynek fekete háttéréből világítanak a mélytűzű, égő piros sávok végigbarázdálva a hegy oldalát.

Gyarmati Béla szerint a természet megismerése időigényes, küzdelmes feladat, nem is mindenkinek sikerült megoldani. Mazsaroff Miklós bírta türelemmel, erővel és tehetséggel. Virtuóz módon örökítette meg a témáit, mindig a lényegyet emelte ki, törekedett a letisztult képi ábrázolásra, a megszürt, belső élmény kifejezésére. Művészete valódi lírai költészet.³

Művészetét nem az öncélú, intellektuális magamutogatás, semmitmondó stílusjáték határozta meg. Nem a látottak, az efemer impressziók felületes reprodukálására törekedett, hanem a látvány fölkavaró mélységeinek, a lényegnek megragadására és kifejezésére egyszerű, letisztult módon. Művészi hitvallása: a természettel és az emberi közösséggel való azonosulás, a táj, a munka, a munkát végző ember tisztelete és szeretete erőteljesen nyilvánult meg élete során.

Dinamikus, dekoratív tájképfestészetében tematikailag egyaránt nyomon követhető egyrészt Miskolc és környékének változása, fejlődése, másrészt az észak-magyarországi táj, harmadrészt külföldi utazásainak élményei. Az itáliai tanulmányút hatására művészetében bekövetkezett stílusérés – azaz a szolid, visszafogott lírai posztimpresszionista színeket és a szokványos képkivágásokat felváltó konstruktívabb karakteres kifejezőmód, erőteljes formák, tüzes színvilág – és konstruktivista stílusának kibontakozása a hatvanas évek végére datálható, amely a nyolcvanas években teljesedett ki. Ekkor alakult ki érett alkotói periódusa, amely a kilencvenes évek elejéig töretlenül megmaradt, ívét csupán a kíméletlen betegség, majd a halál tudta kettétörni.

Jegyzetek

1 A róla szóló monográfia: Vámosi Katalin: Mazsaroff Miklós (1929–1997). A természet igézetében. Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2010. Az emlékkiállítás 2017. november 9. és december 10. között tartott nyitva.

2 Tasnádi Attila: Mazsaroff Miklós. Herman Ottó Múzeum, Miskolc 1989. 17. o.; Vö: Vámosi Katalin, i. m. 14–15. o. Véleményem szerint az első itáliai tanulmányút hatására, a hatvanas évek végén következett be művészetében stílusérés és stílusváltás.

3 Gyarmati Béla: Kiállítási leporelló előszó. Benczúr Gyula Terem, Nyíregyháza, 1980. 2. o.

Prilepi sziklák

Bükk lankák

Városunk változása I.

Épülő lakótelep

Vihar előtt

Fűzek a jeges árban

Visegrád őszel

Taormina

Bolgár tengerpart

Sziklás part Malagánál

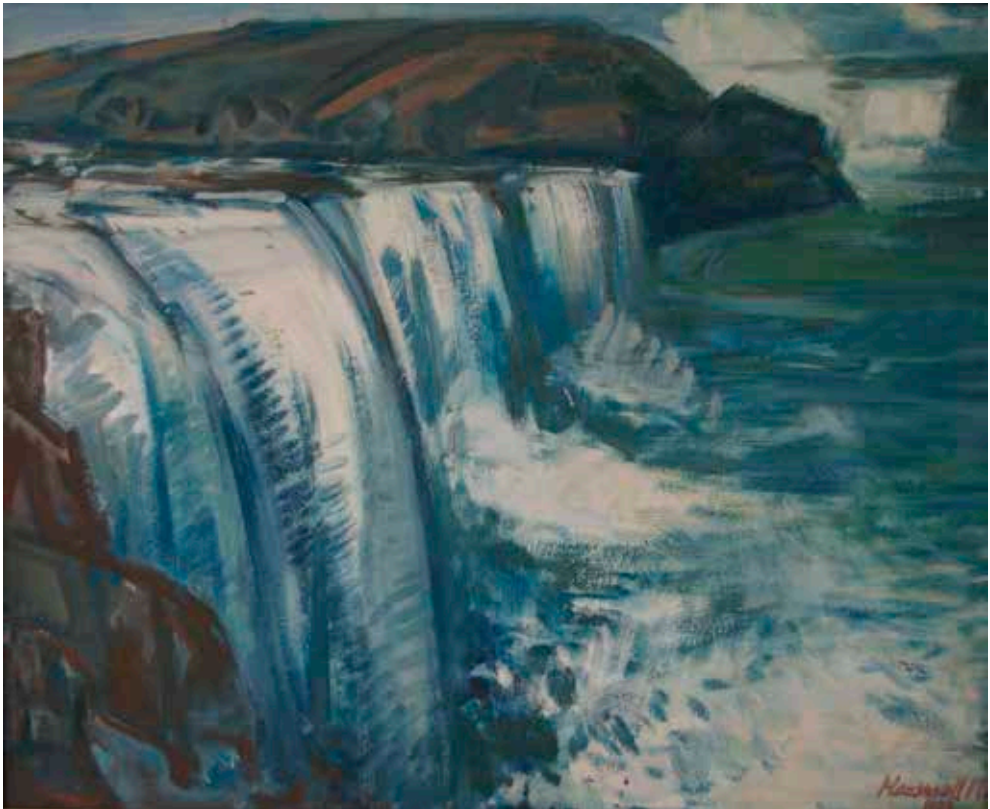
Várnai öböl

Napospart

Nigara

Mediterrán táj

Tengerpart banánfákkal

Árva olajfa Olaszországban